

OSAKEYHTIÖN SUKUPOLVENVAIHDOS PERHEESSÄ

Case Yritys Oy

Alamäki Elina

Opinnäytetyö

Liiketalous
Tradenomi

2023

Liiketalous
Tradenomi

Tekijä	Elina Alamäki	Vuosi	2023
Ohjaaja	Tia Lämsä		
Työn nimi	Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos perheessä		
Sivumäärä	47		

Opinnäytetyöni käsitteli osakeyhtiön sukupolvenvaihdosta, jossa yrityksen toimintaa ovat jatkamassa yrittäjistä seuraava sukupolvi. Tavoitteenani oli löytää eri vaihtoehtoja sukupolvenvaihdoksen toteuttamiselle ja niiden veroseuraamuksille sekä havainnoida toteuttamistapoja ja veroseuraamuksia laskelmien avulla.

Työ toteutettiin tapaustutkimuksena, jossa kohteena oli Case Yritys Oy. Case-yritys on yksityinen osakeyhtiö, jonka omistajina ovat pariskunta ja jatkajien roolissa tulee olemaan osa heidän lapsistaan. Vaihdos toteutuu yrittäjien elinaikana, jolloin työn ulkopuolelle rajattiin muiden yritysmuotojen sukupolvenvaihdokset sekä perinnön myötä tehty vaihdos. Yrityksen arvonmääritys perustui Verohallinnon antamaan ohjeeseen koskien perintö- ja lahjaverotusta. Työni rajautui jatkajien osalta vain rintaperillisiin. Laskelmissa huomioitiin sekä luopujat että jatkajat ja kirjallisessa osuudessa luopujien ja jatkajien lisäksi jatkamattomien lasten näkökulma.

Opinnäytetyön teoriaosuuteen hyödynnettiin Verohallinnon antamia lakeja ja ohjeita, alan kirjallisuutta sekä internet-lähteitä. Opinnäytetyössä käsiteltiin sukupolvenvaihdokseen valmistautumista niin psyykkisesti kuin fyysisestikin, yrityksen arvon määrittystä, sukupolvenvaihdoksen toteutustapoja, niiden tuomia veroseuraamuksia sekä veroseuraamuksia helpottavia huojennuksia.

Avainsanat

sukupolvenvaihdos, osakeyhtiö, yrityksen arvonmääritys, lahjaverot

Business Management
Bachelor of Business Administration

Author	Elina Alamäki	Year	2023
Supervisor	Tia Lämsä		
Title	Generational change of a limited company in the family		
Number of pages	47		

The aim of the thesis is to study the generational change of a limited company, where the next generation of entrepreneurs is continuing the company's operations. The goal was to find different alternatives for the implementation of generational change and tax consequences of the change of generation, and to observe the implementation methods and tax consequences with the help of calculations.

The thesis was carried out as a case study, the target of which was Case Yritys Oy. The Case company is a private limited company, the owners of which are a couple, and some of their children will play the role of successors. The change takes place during the lifetime of the entrepreneurs, the generational changes of other business forms and the change made through inheritance were not included in the thesis. The valuation of the company was based on the instructions given by the Tax Administration regarding inheritance and gift tax. As far as the successors were concerned, the study was limited only to the heirs. In the calculations, both dropouts and continuers were taken into account, and in the study, in addition to dropouts and continuers, the perspective of children who did not continue, was taken into account.

For the theory part of the thesis, the laws and instructions given by the Tax Administration, literature in the field and internet sources were used. The thesis dealt with preparing for the change of generations both psychologically and physically, determining the value of the company, ways of implementing the change of generations, the tax consequences they bring, and deductions that ease the tax consequences.

Keywords change of generation, limited company, company valuation, gift tax

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	8
3	SUKUPOLVENVAIHDOKSEN SUUNNITTELU	11
4	SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VALMISTELU	15
4.1	Osakassopimus ja yhtiöjärjestys	15
4.2	Yrityksen käyvän arvon määrittäminen	16
4.2.1	Arvon määrittäminen tuottoarvon perusteella	17
4.2.2	Arvon määrittäminen substanssiarvon perusteella	18
4.2.3	Arvon määrittäminen substanssi- ja tuottoarvon perusteella	19
4.2.4	Osakkeen käyvän arvon määrittäminen	20
5	TOTEUTUSTAPOJA JA NIIDEN VEROTUS	21
5.1	Liiketoimintakauppa ja sen verotus	21
5.2	Osakekauppa ja sen verotus	23
5.3	Lahjanluonteinen kauppa ja sen verotus	24
5.4	Lahja ja sen verotus	25
5.5	Ennakkoperintö ja sen verotus	26
6	SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROHELPOUKSET	28
6.1	Tuloverotuksen huojennus	28
6.1.1	Huojennuksen menettäminen	28
6.2	Lahjaveron huojennus	29
6.2.1	Huojennuksen menettäminen	30
6.3	Lahjaveron maksuajan pidennys	30
6.4	Verosuunnittelun tueksi ennakkoratkaisu	31
7	SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ	32
7.1	Sukupolvenvaihdos liiketoimintakauppana	32
7.2	Sukupolvenvaihdos osakekauppana	33
7.3	Sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena kauppana	34
7.4	Sukupolvenvaihdos lahjana	36
7.5	Muiden perillisten näkökulma	38
7.6	Johtopäätökset	39

8 POHDINTA.....	40
8.1 Tutkimustulokset.....	40
8.2 Tutkimuksen analysointi, eettisyys ja luotettavuus.....	41
8.3 Case Yritys Oy:n sukupolvenvaihdos.....	42
LÄHTEET.....	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on osakeyhtiön sukupolvenvaihdos perheessä. Työtä tullaan käsittelemään tapaustutkimuksena, jonka kohteena on Case Yritys Oy. Yrityksen omistajapariskunta haluaa luovuttaa yritystoiminnan niille lapsille, jotka ovat esittäneet halukkuutensa jatkaa yritystoimintaa. Sukupolvenvaihdos tullaan toteuttamaan yrittäjien elinaikana.

Työn tavoitteena on löytää mahdolliset toteutustavat osakeyhtiön sukupolvenvaihdokselle sekä löytää verotuksellisesti edullisin tapa sukupolvenvaihdoksen toteutukselle Yritys Oy:ssä huomioiden luopujat ja jatkajat. Tavoitteen saavuttamiseksi tulen käsittelemään työssäni sukupolvenvaihdokseen liittyviä asetuksia ja säädöksiä sekä havainnoin laskelmien ja esimerkkien kautta eri toteutustapoja ja niiden veroseuraamuksia. Koska kaikki lapset eivät halua olla jatkamassa yritystä, tulen ottamaan työssäni huomioon myös heidän näkökulmansa sukupolvenvaihdokseen. Työn tavoite sisältyy tutkimusongelmaani.

Tutkimusongelma, johon lähden työssäni etsimään vastausta:

- Mitä vaihtoehtoja sukupolvenvaihdokselle on, kun jatkajat ovat yrittäjien lapsia?

Alatutkimuskysymyksiä ovat:

- Miten eri toteutustavat vaikuttavat luopujien ja jatkajien veroseuraamuksiin?
- Miten jatkamattomien lasten osa on otettava huomioon sukupolvenvaihdoksen yhteydessä?

Sukupolvenvaihdosta pidetään isona prosessina. Immosen & Lindgrenin (2017, 17–18) mukaan käytännön esimerkit ovat näyttäneet, että suunnittelu tulevasta sukupolvenvaihdoksesta kannattaisi aloittaa jopa 3–5 vuotta aikaisemmin. Jos yritykselle löytyy jatkaja yrittäjän perillisistä - johon sekä luopuja että jatkaja uskovat - on tämä jo iso askel kohti hyvää sukupolvenvaihdosta. Vaihdoksessa on

otettava huomioon paljon tärkeitä asioita, kuten lainsäädäntö, mutta myös tärkeänä voidaan pitää osapuolten tunteet, joita sukupolvenvaihdos herättää (Engblom ym. 2022, 823).

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa eritavoin, kuten kauppana, lahjana tai lahjanluonteisena kauppana. Verotuksellisuus ja luopujan toimeentulon turvaaminen ratkaisevat yleensä vaihdoksen toteuttamistavan. Kaupassa jatkaja maksaa luopujalle yrityksestä käyvän hinnan. (Engblom ym. 2022, 823.)

Lahjanluonteisessa kaupassa puhutaan alihintaisesta kaupasta, jolloin vastike tulee olemaan enintään 3/4 käyvästä arvosta. Käyvän hinnan ja vastikkeen välinen erotus katsotaan lahjaksi. (Lindholm 2021, 153.) Sukupolvenvaihdoksen toteutuksessa lahjana, luopujalle ei makseta vastiketta. Jatkajalle muodostuu kuitenkin lahjan myötä lahjaveroa, jota voidaan ehtojen täytyessä huoventaa kokonaan tai osittain. Kokonaan huojenettaessa lahjaveroa ei panna maksuun ja osittain huojenettaessa lahjaveron määrä pienenee. (Verohallinto 2020, 2.5.1.)

Koska Yritys Oy:n tapauksessa kaikki luopujien lapsista eivät halua olla jatkamassa yritystoimintaa, on heidänkin osansa otettava huomioon jo sukupolvenvaihdostilanteessa. Jos yritystoimintaa jatkavat perilliset ovat saaneet yrityksen lahjana, se vaikuttaa perinnönjakoon heidän osaltaan vähentävästi (Perintökaari 1965/40 § 6). Lahjaa pidetään ennakkoperintönä, ellei siitä ole toisin kirjoitettu lahjakirjaan (Verohallinto 2023a).

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Työ toteutetaan laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmäksi valikoitui tapaustutkimus. Tutkimusmenetelmän valinta oli selvä koska tulen käsittelemään työssä rajattua yksittäistä tapahtumaa. Tutkimalla tapausta, pyrin lisäämään ymmärrystä tarkasteltavasta asiasta sekä etsimään ratkaisua tutkimusongelmaani. Tutkimuksen tuloksia ei voida sellaisenaan yleistää mutta tulosten pohjalta voidaan tehdä yleistystä vastaaviin tapauksiin. Laadullisessa tutkimuksessa yleistystä ei voida suoraan tehdä aineiston perusteella vaan tehdyistä tulkinnoista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 5.5, 6.2.3.)

Tutkimuksen tarkoituksena on löytää lopputulos, joka lisää ymmärrystä tutkimuksen kohteesta, vaikka tulos olisikin odottamaton. Tutkimusta edellyttää tutkimusongelman löytäminen, jolle asetetaan tutkimuskysymyksiä aiheeseen liittyen. Tutkimuskysymykset johdattelevat eri aineistoihin, joiden kautta saadaan kerättyä tietoa vastaten samalla tutkimuskysymyksiin. (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9–10.) Työn tapaustutkimuksen kohteena on Case Yritys Oy. Tutkimuksen tarkoituksena on löytää Yritys Oy:lle vaihtoehdot sukupolvenvaihdokselle, kun jatkajina tulevat olemaan osa lapsista ja selvittää niiden veroseuraamukset. Työni näkökulmana on lisäksi ne lapset, jotka eivät halua jatkaa yritystoimintaa.

Työtä rajattaessa täytyy ottaa huomioon tutkimuskysymys sekä kysymystä varten valittu ja kerätty aineisto. Tutkijan on ratkaistava, mikä aineisto on tutkimuksen tavoitteiden kannalta oleellista ja sen myötä rajata työn aineisto riittäväksi mutta ei liian laajaksi. (Häikiö & Niemenmaa 2007, 41.) Työni on rajattu käsittelemään yksityistä osakeyhtiötä, jossa sukupolvenvaihdos tapahtuu yrittäjien elinaikana. Rajauksen ulkopuolelle on jätetty sukupolvenvaihdos yrittäjän kuollessa sekä yhtiöjärjestelyt, joita voidaan joutua tekemään sukupolvenvaihdosta tehdessä.

Tulen käyttämään työssäni apuna kehittämishankkeelle ominaista kehittämisprosessia, joka auttaa jakamaan työn prosessit eri osiin. Työ etenee lineaarisesti alusta loppuun. Työ alkaa tavoitteen määrittelystä, jossa tavoitteena on löytää Yritys Oy:lle erilaisia vaihtoehtoja sukupolvenvaihdoksen toteutuksesta sekä siihen liittyvistä huomioon otettavista lakisääteisistä seikoista. Toisena vaiheena on

työn suunnittelu, jolloin tulen etsimään tietoa eri lähteiden avulla sekä tulen tutustumaan enemmän aiheeseen. Kolmantena vaiheena on työn toteutus, jossa tulen kirjoittamaan teoriaa sekä peilaamaan teoriaa käytäntöön Yritys Oy:n kautta. Eri toteutustapojen kautta tulen tekemään laskelmia, joiden kautta voin konkreettisesti havainnoida eri vaihtoehtoja ja niistä syntyviä veroseuraamuksia. Viimeisenä vaiheena on työn päättäminen ja arviointi, jossa tulen antamaan johtopäätökset sekä vastaukset tutkimusongelmaani sekä asetettuihin alakysymyksiin. (Salonen 2013, 15.)

Laadullista tutkimusta kuvaa työssäni se, että aineisto kerätään tutkijan toimesta, jolloin työhön liittyvät tulkinnat kehittyvät pikkuhiljaa kirjoittajan ajatuksissa työn edetessä. Työtä voidaan pitää näin ollen opettavaisena työnä. Työn tutkimuskohteen tutkiminen kasvattaa kirjoittajana omaa tietämystäni tutkittavan asian – tässä tapauksessa sukupolvenvaihdoksen – teoriasta sekä siihen liittyvistä eri skenaarioista sukupolvenvaihdostilanteissa. (Kiviniemi 2018, Laadullinen tutkimus prosessina.)

Työssäni eettisyys kulkee mukana työn alusta loppuun saakka. Tutkimuksen toimintatavat noudattavat tutkimusetiikan periaatteita, joiden mukaan tutkimuksen työstämisessä kunnioitetaan tutkittavan ihmisyyttä, yksityisyyttä sekä itsemääräämisoikeutta. Tutkijan on huolehdittava, että tuottama tieto ei tule haittaamaan tieteen edistymistä kuten tuloksia väärentämällä tai toimimalla muutoin epäeettisin tavoin. Tarkoituksena on tuottaa merkityksellistä tietoa aiheesta, tässä tapauksessa sukupolvenvaihdoksesta perheessä. (Vuori, Tutkimusetiikka ihmistieteissä.) Lähteitä on käsiteltävä lähdekriittisesti ja aineistona käytettävä laadukkaita ja luotettavia lähteitä. Tutkimuksessani käytetään sellaisia menetelmiä, jotka eivät vaaranna ihmisyyttä tai organisaatioita. Tutkimuksesta ei tule aiheutumaan haittaa ympärillä oleviin tahoihin tai organisaatioihin. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020, Laadullisen tutkimuksen luotettavuus.)

Tutkijan rekrytoidessa organisaatiosta henkilön, jota tulee käyttämään tutkimuksen aineistossa, tarvitaan tutkimuslupa. Jos tutkittava löytyy esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä, ei tutkimusluvalla ole tarvetta. Mahdollisen tutkimusluvun lisäksi tutkittavalta tarvitaan eettinen suostumus, mikäli tutkittavan kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutusta ovat esimerkiksi haastattelu tai tietojen

pyytäminen tutkittavalta. (Kuula-Luumi, Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuoja.)

Tutkimuksen tekemiseen kuuluu myös luotettavuuden arviointi. Luotettavuus perustuu tutkimukselle asetettuihin normeihin ja arvoihin, joihin tutkimuksessa pyritään. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisemassa ohjeessa (2002) käsitellään hyvää tieteellistä käytäntöä, jonka mukaan tutkijoiden on työskenneltävä rehellisesti, huolellisesti sekä tarkasti. Tutkimuksessa on huomioitava myös eettiset menetelmät tiedonhankintaa koskien, kuten lähdekriittisyys. Hyvän tieteellisen käytäntöä voidaan pahimmassa tapauksessa loukata olemalla piittaamatta hyvän tieteellisen käytännöistä tai tehdä vilppiä tieteellisessä toiminnassa. Vilppiä on esimerkiksi vääristää tehtyjä havaintoja, jotta tulokset muuttuvat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 3.1.1, 3.3.)

Työn tietoperustana tulen käyttämään Verohallinnon antamia ohjeita ja asetuksia sekä muita aiheeseen soveltuvia luotettavia kirjallisia lähteitä. Tietoperustaa valitessa pyrin ottamaan huomioon lähteiden ajantasaisuuden. Sukupolvenvaihdos perustuu paljolti lainsäädäntöön, jonka vuoksi Verohallinnon ohjeet ja asetukset ovat keskeisimpiä lähteitä opinnäytetyössäni.

3 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN SUUNNITTELU

Osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksessa osakkeiden omistussuhteet muuttuvat usein joko luovuttajan lapselle tai muulle lähisukulaiselle. Sukupolvenvaihdoksessa jatkajan ei tarvitse välttämättä olla luovuttajan perheestä. Jatkajan tulisi kuitenkin olla nuorempaa sukupolvea. (Immonen & Lindgren 2017, 15.)

Perheyrietykset omistajanvaihdosbarometrissa -tutkimuksessa (Varamäki, Joensuu-Salo, Viljanmaa, Tall & Katajavirta 2022, 24) selvitettiin kyselyiden avulla yrittäjien ajatuksia omistajanvaihdokseen liittyen. Ennakoidut haasteet tulevassa omistajanvaihdoksessa -kyselyssä selvisi, että perheyrietykset pitävät haastavina mahdollisessa omistajanvaihdostilanteessa sopivan jatkajan löytymistä. Myös muu verotus, omistajanvaihdoksen rahoitus, arvonmäärityksen vaikeus ja perintö- ja lahjaverotus oletettiin olevan melko haasteellisia asioita omistajanvaihdostilanteessa. Perheyrietysten kohdalla poikkeavin luku muihin vastaajayrietyksiin verrattuna oli omien lasten tasapuolisen kohtelun haaste. Sukupolvenvaihdos perheessä koskettaa merkittävin osin jokaista perheenjäsentä, joka selittää varmasti kyselyn tulosta.

Työssäni käsittelen sukupolvenvaihdosta yrittäjän elinaikana. Tämä on kuitenkin asia, jota ei voi ennustaa näin tapahtuvaksi. Moni yrittäjä varmasti miettii omia lapsia, olisiko niistä yrityksen jatkajaksi sukupolvenvaihdostilanteessa, kun se toteutettaisiin tietyssä vuonna. Välttämättä ei ajatella sitä, jos yrittäjä joutuisi luopumaan yritystoiminnasta esimerkiksi sairauden tai jopa kuoleman vuoksi. Löytyisikö silloin ketään jatkajaa yritystoiminnalle ja jos löytyy, niin kuinka yritystoiminta jatkuu? Omistajanvaihdosbarometrissa (Varamäki ym. 2022, 29) tiedusteltiin, kuinka hyvin yrittäjä arvioisi yritystoiminnan jatkuvan, jos yrittäjä joutuisi luopumaan yritystoiminnastaan. Vain 8 % perheyrietyksistä oli sitä mieltä, että toiminta jatkuisi ongelmitta. Jopa 29 % vastasi, että toiminnan jatkamisessa olisi erittäin merkittäviä ongelmia. Tutkimus osoittaa, että pieni osa yrittäjistä luottaa lasten kykyyn jatkaa yritystoimintaa muun kuin sukupolvenvaihdoksen myötä tapahtuvassa omistajanvaihdoksessa.

Luopujalle tuleva sukupolvenvaihdos on monelle elämän vaikein päätös henkisesti. Yrittäjä luopuu isosta roolista, jossa hän on toiminut johtajana, valvojana ja

omistajana. Vaihdoksen tullessa luopujalle usein valkenee nopeasti kulunut aika. Jatkajiksi yritykseen tulevat aikuisiksi kasvaneet lapset jolloin luopuja tuntee olonsa vanhentuneeksi. Oma identiteetti voi olla hukassa luopumisen jälkeen, varsinkin jos yritys on ollut pidempään elämäntapana. Yrityksen luovuttaminen lapselleen voi tuntua ymmärrettävästi hyvin raskaalta, kun vanhemman ja lapsen suhde yritetään rakentaa kahden aikuisen väliseksi suhteeksi. Yritys on ollut usein yhtä tärkeä omistajalle kuin oma lapsi. (Elo-Pärssinen & Talvitie 2010, 103–104.)

Yrittäjien on hyvä pohtia yhdessä jälkeläistensä kanssa, kuka olisi valmis ottamaan yrityksestä vastuuta sekä fyysisesti että henkisesti. Erilaisia mielipiteitä tulee varmasti olemaan yhtä monta kuin on yrittäjääkin, mutta tärkeintä on, että kaikilla yrityksen jatkajilla ovat yhteiset tavoitteet. Perheyrityksessä perhesiteet ovat joko voimavara tai haaste. Sisarusten väliset suhteet voivat näkyä voimavarana hyvinkin innovatiivisesti yrityksen toiminnassa ja näin ollen uskalletaan myös kokeilla uusia asioita yrityksessä. (Elo-Pärssinen & Heinonen 2019, 49.) Tämän osoittaa myös omistajanvaihdosbarometri (Varamäki ym. 2022, 35), jossa perheyrityksiltä kysyttiin kehittämisen painopisteitä. Yrityksistä perheyritykset olivat enemmistöllään sitä mieltä, että kehitetään uutta. Uuden kehittäminen sisälsi esimerkiksi uusia tuotteita tai palveluita sekä uutta teknologiaa.

Taloudellisuus ja sosiaalisuus vaikuttavat yrityksen jatkamiseen ja kehittämiseen. Perheyrityksessä jatkavien yrittäjien on ajateltava toimintaa pitkälle eteenpäin, eikä odotella pikavoittoja. Myös yrittäjän korkeat odotukset osingoista voivat vaikuttaa negatiivisesti yrityksen kasvuun, kehittämiseen tai jopa koko yrityksen toimintaperiaatteisiin. (Elo-Pärssinen & Heinonen 2019, 55.) Perheyrityksen tavoiteltavina asioina voidaankin pitää taloudellisen sekä sosiaalisen pääoman kasvua. Näin yrityksessä saadaan pidettyä perhesuhteista huolta sekä kasvatettua taloudellista pääomaa vaikeidenkin aikojen yli. (Elo-Pärssinen & Heinonen 2019, 72.)

Sukupolvenvaihdoksen myötä roolin merkitys kasvaa yrityksessä. Samaan aikaan kun lapsi jatkaa vanhempien luovuttamaa yritystoimintaa, lapsen rooli muuttuu todennäköisestä työntekijästä lisäksi omistajaksi että yhdeksi perheenjäse-

neksi muiden yrityssisarusten rinnalla. Kun usea sisarus on mukana yritystoiminnassa, perheenjäsenen tavoitteena on pitää perheen harmoniaa yllä yrityksessä. Omistajan roolissa tavoitteena on edellä mainitun lisäksi yrityksen arvonnousu, mukava ja kiinnostava työ sekä turvata yrityksen jatkuvuus seuraaville sukupolville. Jotta perhe- ja yritysasiat saadaan mahdollisimman hyvin sulautumaan toisiinsa, vaatii se jokaisen omistajan paneutumista omaan rooliinsa sekä vastualueisiinsa. (Elo-Pärssinen & Heinonen 2019, 35–36.)

Jotta yhteistyö toimii saumattomasti ja helposti, perhesiteitä perheessä sekä organisaatiossa on hyvä vaalia aika ajoin järjestämällä perheen ja omistajien kesken palaveriteita. Elo-Pärssinen & Talvitie (2010, 171–172) kirjoittavat, että pidetyt palaverit perheen sekä omistajien kesken auttavat ylläpitämään perhesiteitä. Esimerkiksi vuosittain järjestettävässä perhekokouksessa kuunnellaan koko perheen kuulumiset ja tärkeät tapahtumat sekä voidaan puhua tunteikkaistakin asioista. Omistajaneuvoksessa omistajien kesken pyritään löytämään yhteinen visio sekä yhteiset tavoitteet yritystoiminnalle.

Sukupolvenvaihdosprosessissa on hyvä olla alusta alkaen avoin keskusteluyhteys jatkajien sekä luopujien välillä. Vaihdoista voidaan pitää onnistuneena, kun perhe ja yritys voi hyvin prosessin jälkeenkin. On myös tärkeää, että sukupolvenvaihdoksesta puhutaan rehellisesti mutta positiivisesti, jotta prosessi ei näyttäytyisi osapuolille byrokraattisena ja kalliina. Sukupolvenvaihdosta pidetäänkin usein enemmän henkisenä kuin teknisenä prosessina. (Perheyriyten liitto, Sukupolvenvaihdos.)

Myös jatkajien omat perhetilanteet vaikuttavat väistämättä yrityksen dynamiikkaan. Esimerkiksi perheissä pienet lapset ja sairastelut voivat vaikuttaa vähentävästi omaan panostukseen yrityksessä. Toisaalta se vaatii tehokkaampaa ajankäyttöä tietyinä ajanjaksona, jolloin omistajan roolissa oleva vanhempi joutuu joustamaan yhteisistä luoduista työajoista. Perheen sisällä oleva keskustelukulttuuri vaikuttaa yleensä samantapaisesti yrittäjien väliseen keskusteluun, jolloin tämä on suoraan vaikutuksessa myös yrityksessä päätösten tekemiseen sekä ongelmien ratkaisemiseen. Nämä osoittavat, että perheen ja yrityksen välinen vaikutus on molempiin suuntiin. (Elo-Pärssinen & Heinonen 2019, 43–44.)

Ennalta mietityt suunnitelmat ja asiaan paneutuminen varmasti palkitsevat vaihdostilanteessa. Eteen voi tulla myös tilanne, jossa esimerkiksi perheessä vanhempien omistuksessa ollut yritys saa käännteitä aikaan, kun toinen tai molemmat vanhemmat kuolevat äkillisesti. Tätä emme voi ennustaa etukäteen mutta hyvissä ajoin tehtyjen edunvalvontavaltuutusten, testamenttien, yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen tarkistaminen säännöllisesti auttaa helpottamaan muutostilanteessa. Testamentilla voidaan ohjata yritysvarallisuutta yksilöllisestikin (Immonen & Lindgren 2017, 119).

4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VALMISTELU

4.1 Osakassopimus ja yhtiöjärjestys

Yleensä yhtiöissä on joko osan tai kaikkien osakkeenomistajien kesken sovituista oikeuksista ja velvoitteista tehty osakassopimus. Se kannattaa tehdä aikaisessa vaiheessa yrittäjäksi ryhtymisestä, koska myöhemmin sopimusta tehdessä tai muuttaessa, vaaditaan siihen kaikkien osapuolten yhteinen päätös. Osakassopimus sitoo vain sopimuksen allekirjoittaneita osapuolia. Jos yritykseen tulee uusia yrittäjiä, jotka halutaan sisällyttää osakassopimukseen, on sopimus tehtävä kokonaan uusiksi tai liittää vanhaan sopimukseen. Uusia mukaan tulevia yrittäjiä osakassopimus ei automaattisesti sido. Sopimukseen osakkaat voivat sopia esimerkiksi rahoitukseen, työnjakoon ja osakkeisiin liittyviä asioita, jotka kannattaa muotoilla mahdollisimman selkeästi ja yksinkertaisesti kirjoitettuna. Osakassopimusta ei tarvitse rekisteröidä kuten yhtiöjärjestystä, jonka vuoksi sopimuksessa voidaan sopia salassa pidettävistäkin asioista, kuten sopimusrikkomuksista. (Holopainen 2022, 47.)

Omistajanvaihdoksen yhteydessä osakkeenomistajat saavat luovuttaa osakkeitaan haluamalle ostajalle vain, jos sitä ei ole rajoitettu yhtiöjärjestyksessä tai osakassopimuksessa (Immonen & Lindgren 2017, 40). Yhtiöjärjestys on julkinen asiakirja, joka on rekisteröitävä kaupparekisteriin. Yhtiöjärjestyksestä on käytävä ilmi vähintään yhtiön nimi, kotipaikka sekä toimiala. Yhtiöjärjestyksessä voidaan myös määrätä, että hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja voi edustaa yritystä. Hallitus voi myöntää edustamisoikeuden vain yhtiöjärjestyksen määräämällä tavalla. Allekirjoitusoikeuksia eli prokuroita voidaan antaa ilman yhtiöjärjestyksen vaatimaa ehtoa. (Holopainen 2022, 49.)

Yhtiöjärjestyksen lunastuslausekkeessa voidaan määrätä, että osakkeiden lunastusoikeus on osakkeenomistajilla ja kolmansilla osapuolilla. Lausekkeesta on käytävä ilmi kenellä lunastusoikeus on ja miten etuoikeus lunastukseen määräytyy. (Osakeyhtiölaki 2006/624 § 7.) Suostumuslauseke voi sisältyä myös yhtiöjärjestykseen. Suostumuslauseke sisältää tiedon siitä, että osakkeiden hankintaan tarvitaan yhtiön suostumus, jos hankinta tapahtuu luovutusperiaatteella. Luovutusperiaatteisiin kuuluvat kauppa, vaihto ja lahja. Perintöä ei kuitenkaan pidetä

luovutusperiaatteena, kun taas ennakkoperintöä pidetään. Tämän suostumuslausekkeen nojalla yhtiön ei tarvitse hyväksyä ostajaa, jos ostaja ei täytä yhtiön omistajien vaatimia edellytyksiä. (Immonen & Lindgren 2017, 40.)

4.2 Yrityksen käyvän arvon määrittäminen

Yrityksen arvon määrittäminen on keskeisin asia sukupolvenvaihdoksessa verotuksen näkökulmasta. Arvo mittaa yrityksen taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Omistajanvaihdostilanteissa arvonmäärittäminen voidaan pitää yhtenä tärkeimpänä osana kaupassa, jotta ostaja tulee saavuttamaan rahallista etua ilman että hän maksaisi kaupasta liikaa. Arvon määrittäminen avulla voidaan myös suunnitella sukupolvenvaihdoksen myötä syntyviä perintö- ja lahjaveroasioita. (Seppänen 2017, 13.)

Arvonmäärittäminen täytyy tehdä aina tapauskohtaisesti arvioiden, koska arvonmäärittämisessä on huomioitava yritykseen kohdistuvia olennaisia seikkoja ja tekijöitä. (Seppänen 2017, 19.) Arvonmäärittäminen on mahdollista useiden ohjeiden ja standardien ohjeilla. Seppänen (2017, 34–35) suosittelee, että arvonmäärittäminen lähimpinä käytettäisiin IVS-standardeja (International Valuation Standards) sekä Verohallinnon ohjetta koskien perintö- ja lahjaverotusta. Tässä työssäni tulen käsittelemään arvonmäärittäminen Verohallinnon antamien ohjeiden mukaan.

Yrityksen arvon määrittäminen vaihtoehtoja ovat Verohallinnon ohjeen lisäksi myös kassavirtojen nykyarvo, yrityksen varallisuuden arvo eli substanssiarvo sekä arvostuskertoimen avulla laskettu arvo. Kassavirtojen nykyarvossa arvon laskeminen tapahtuu laskemalla yrityksen yhteenlasketuista kassavirroista nykyarvo. Arvostuskertoimella laskettu arvo saadaan vertailuarvolla, joka kuvaa lähiaikana toteutunutta yrityskauppaa. Menetelmä perustuu arvostuskerroinmalleihin, jotka selvitetään yrityksen taloudellisista luvuista. Keskeisimpiä arvonmäärittäminen vaikuttavia tunnuslukuja ovat käyttökate sekä käyttökatekerroin. Yrityksen arvoon ja kauppahintaan vaikuttaa kuitenkin moni tekijä ja kauppahinta syntyy neuvotteluiden tuloksena. Kauppahintaan vaikuttaa usein myyjän ja ostajan sen hetkinen tilanne. (Nordea, Yrityksen arvonmäärittäminen.)

Verohallinnon antaman ohjeen mukaan käypänä arvona voidaan pitää luovutettavien osakkeiden todennäköistä luovutushintaa eli vastaavissa vertailuluovutuksissa käytettyä kauppahintaa. Lukua voidaan pitää käyvälle arvolle vertailukelpoisena, mikäli osakkeiden luovutus on tapahtunut lähellä verovelvollisuuden syntymistä. (Verohallinto 2023b, 2.) Jos luovutushintatietoja ei ole saatavilla, voidaan käypä arvo määrittää sellaisella menetelmällä, joka tukeutuu tutkimustuloksiin markkinan käyttäytymisestä. Verovelvollinen voi antaa luotettavan selvityksen Verohallinnolle siitä menetelmästä, minkä verovelvollinen näkee luotettavammaksi ja mikä arvo kyseisen menetelmän avulla saadaan. (Verohallinto 2022, 4.1.)

Kauppa-arvomenetelmällä laskettuna käypä arvo perustuu vertailukohteiden toteutuneisiin kauppahintoihin (Verohallinto 2022, 4.2). Yrityksissä voi harvoin olla sellaista vertailuluovutusta lähellä kauppahetkeä, jonka vuoksi kauppa-arvomenetelmällä käyvän arvon määrittäminen voi olla vaikeaa.

4.2.1 Arvon määrittäminen tuottoarvon perusteella

Tuottoarvolla tarkoitetaan, kuinka paljon yritys tuottaa lähivuosina. Tuottoarvon laskentakaava on T/i , jossa T kuvaa yhtiön keskimääräistä vuositulosta ja i kuvaa tuottovaatimusta eli pääomitus korkokantaa. Pääomitus korkokantana voidaan pitää (Verohallinto 2022, 4.3) osakkeille 15 prosentin mukaan, jos ei muuta selvitystä ole. Tuottoarvon perusteena olevasta tuloksesta on poistettava satunnaiset erät sekä tilinpäätössiirrot, jotta tulos oikenee. Tuloksen laskentaan on otettava huomioon myös tuloverojen laskennallinen kustannus. (Verohallinto 2023b, 4.) Esimerkissä (taulukko 2) on esitetty yrityksen tuottoarvon laskeminen konkreettisesti havainnoiden.

Taulukko 2. Yrityksen tuottoarvon laskeminen laskentakaavan avulla (mukaillen Verohallinto 2023b, 4)

Tulos 31.12.2020	57 000,00
Tulos 31.12.2021	63 000,00
Tulos 31.12.2022	65 000,00
i (tuottovaatimus)	15 %
T (vuositulosten ka)	61 666,67
T/i (yrityksen tuottoarvo)	411 111,11

4.2.2 Arvon määrittäminen substanssiarvon perusteella

Substanssiarvolla tarkoitetaan, kun taseessa olevista varoista vähennetään velat. Jotta tämä lasku voidaan tehdä, on ensin selvitettävä varojen ja velkojen arvo eli käypä arvo. Käypänä arvona pidetään erän tasearvoa tai arvo määritellään muun tiedon perusteella. Osakeyhtiön tuloverotuksen nettovarallisuuslaskelmasta käytetyt arvot vastaavat usein tasearvoja. (Verohallinto 2023b, 3.1–3.2.)

Tasearvoon arvostetaan tutkimus- ja kehittämismenot, aineettomat oikeudet, muut pitkävaikutteiset menot, koneet ja kalusto, ellei koneiden ja kaluston sisältö koostu merkittävimmin ajoneuvoista, työkoneista tai muista tämän tapaisista. Tasearvoon arvostetaan myös muut aineelliset hyödykkeet, suoritettut ennakkomaksut, keskeneräiset hankinnat ja vaihto-omaisuus pois lukien arvopaperit ja sijoitusrahasto-osuudet. Niiden arvostus menee käyvän arvon tavoin. Edellä mainittujen lisäksi tasearvoon arvostetaan saamiset, rahat ja pankkisaamiset sekä vieras pääoma. (Verohallinto 2023b, 3.3–3.14.)

Käypään arvoon arvostetaan maa- ja vesialueet sekä rakennukset ja rakennelmat. Verohallinto on antanut näiden arvostamiseen ohjeistuksen Kiinteistö- ja asuntovarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Mikäli näitä eriä ei voida arvostaa ohjeen mukaan, on ne arvostettava siinä tapauksessa vähintään tasearvoon. (Verohallinto 2023b, 3.4.)

Pakolliset varaukset vähennetään varojen loppusummasta. Laskennallinen verovelka voidaan vähentää varoista silloin, kun yhtiö on selvittänyt, että kyseinen verovelka tulee lähiaikoina realisoiduksi. Muussa tapauksessa lähtökohtaisesti

verovelkaa ei oteta huomioon laskettaessa substanssiarvoa. (Verohallinto 2023b, 3.12–3.13.)

Esimerkissä (taulukko 1) on tehty taseen mukainen laskelma yrityksen substanssiarvon laskemisesta. Laskelmassa mukana olevat luvut ovat arvostettu joko tase- tai käypään arvoon Verohallinnon ohjeen mukaan koskien perintö- ja lahja-erotusta. Esimerkissä on mukailtu Verohallinnon antamaa ohjetta yrityksen substanssiarvon laskemisesta.

Taulukko 1. Yrityksen arvon määrittäminen substanssiarvon perusteella

TASE	31.12.2022
VASTAAVAA	
Pysyvät vastaavat	832 600,00
Aineettomat hyödykkeet	2 600,00
Aineelliset hyödykkeet	830 000,00
Vaihtuvat vastaavat	1 057 400,00
Vaihto-omaisuus	
Pitkäaikaiset saamiset	207 400,00
Lyhytaikaiset saamiset	90 000,00
Rahat ja pankkisaamiset	760 000,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 890 000,00
VASTATTAVAA	
Oma pääoma	590 000,00
Vieras pääoma	630 000,00
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 220 000,00
Taseen loppusumma	1 890 000,00
Vieras pääoma	630 000,00
Yrityksen substanssiarvo	1 260 000,00

4.2.3 Arvon määrittäminen substanssi- ja tuottoarvon perusteella

Kun yhtiön tuottoarvo on laskettu, voidaan sen avulla selvittää yhtiön käypä arvo yhdessä substanssiarvon kanssa. Mikäli tuottoarvo on substanssiarvoa suurempi, käyvän arvon määrittäminen tapahtuu laskemalla tuotto- ja substanssiarvon keskiarvo. Jos substanssiarvo on taas tuottoarvoa suurempi tai yhtä suuri, käypä arvo on yhtiön substanssiarvon määrä (Verohallinto 2023b, 5).

Edellä esitettyjen taulukoiden (taulukko 1 & taulukko 2) mukaan yrityksen substanssiarvo on yrityksen tuottoarvoa suurempi. Tässä tapauksessa yhtiön käypä arvo on sama kuin substanssiarvon määrä eli 1 260 000,00 euroa. Jos yrityksen tuottoarvo olisi ollut suurempi kuin yrityksen substanssiarvo, olisi käypä arvo laskettu tuotto- ja substanssiarvon keskiarvona (Verohallinto 2023b, 5).

4.2.4 Osakkeen käyvän arvon määrittäminen

Osakkeen arvo määritellään jakamalla yrityksen käypä arvo yhtiön ulkona olevien osakkeiden määrällä. Esimerkiksi käyvän arvon oltua 1 260 000,00 euroa ja ulkona olevien osakkeiden määrä 10 kpl, muodostuu osakkeen käyväksi arvoksi 126 000,00 euroa. (Verohallinto 2023b, 7.)

Verottaja laskee osakkeelle matemaattisen- sekä vertailuarvon. Matemaattinen arvo perustuu edellisen verovuoden nettovarallisuuteen eli varojen ja velkojen erotukseen. Nettovarallisuus jaetaan ulkona olevilla osakkeilla. Osakkeiden laskemiseen ei oteta huomioon sellaisia osakkeita, jotka yritys omistaa tai osakkeet ovat muutoin hankittu. (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 2005/1142 § 9.)

Osakkeen vertailuarvo perustuu myös edellisen verovuoden nettovarallisuuteen. Nettovarallisuudesta on vähennetty vertailuarvoa laskettaessa tilikauden jaettava osinko. (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 2005/1142 § 5.)

5 TOTEUTUSTAPOJA JA NIIDEN VEROTUS

Sukupolvenvaihdostapoja on useita erilaisia. Jos yritys myy liiketoimintansa tai yrittäjät osakkeensa täydestä vastikkeesta, tulee kyseeseen liiketoiminta- tai omistuskauppa. Jos jatkajan roolissa on sukulainen, on tämän tapainen kauppa harvinaisempi. Se on kuitenkin yksi mahdollinen toteutustapa, jonka vuoksi ai-
hetta käsitellään tässä työssä. (Immonen & Lindgren 2017, 19, 38.)

Yhtenä toteuttamistapana on myös lahjanluonteinen kauppa, jossa jatkaja mak-
saa luopujalle jonkinlaisen vastikkeen. Tällöin yrityksestä maksetaan määritellyn
arvon mukainen rahamäärä ja loppuosan luopuja antaa jatkajalle lahjana. Jos
luopuja antaa yrityksen täysin vastikkeetta, sukupolvenvaihdos toteutuu lahjana.
Kaikilla näillä on erilaiset vaikutukset verollisesti niin luopujaan kuin jatkajaan,
joita tulen työssäni avaamaan niin sanallisesti kuin laskennallisestikin. (Immonen
& Lindgren 2017, 19.)

Useista vaihdostavoista jatkajalle tulee mahdollisesti muiden verojen lisäksi va-
ransiirtoveroa. Kiinteistön hinnasta varainsiirtoveronmäärä on 4 prosenttia ja ar-
vopapereiden osalta 1,6 prosenttia (Verohallinto 2023c). Verohallinto on antanut
12.10.2023 tiedotteen, jossa hallitus on tehnyt esityksen varainsiirtoveron mää-
rän alentamisesta 12.10.2023 alkaen. Jos esitys toteutuu, kiinteistöjen varainsiir-
toveronmäärä laskee 3 prosenttiin. Arvopaperit laskisivat puolestaan 1,5 prosent-
tiin. (Verohallinto 2023d.) Tässä työssä huomioidaan ne varainsiirtoveroprosentit,
jotka ovat käytössä ennen varainsiirtoveroprosenttien alentamista.

5.1 Liiketoimintakauppa ja sen verotus

Liiketoiminta- eli substanssikaupassa myyntikohteena ovat yrityksen liiketoiminta
sekä varat että velat tai osa edellä mainituista. Tällöin myyjänä toimii yhtiö. Osak-
keet olisivat Yritys Oy:n tapauksessa edelleen yrittäjäpariskunnan omistuksessa,
mutta jatkajien roolissa olevat lapset voivat ostaa neuvoteltaessa esimerkiksi ko-
neet ja laitteet, varastot, henkilökunnan sekä yrityksen nimen. (Immonen & Lind-
gren 2017, 43.) Substanssikaupassa kannattaa huomioida velkojen siirrettyä jat-
kajalle – tai yksikin niistä – että velkavastuiden siirtämisestä vaaditaan velkojan
suostumus (Immonen & Lindgren 2017, 51).

Yrityksen liike- eli goodwill-arvo on hyvä huomioida kauppahinnan määrittelyssä. Arvo kertoo yrityksen tuotto-odotukset. Mikäli yrityksen tuotto-odotukset ovat korkealla, tämä voi nostattaa kaupan hintaa. Liikearvon osuus saadaan laskemalla kauppahinnan ja oman pääoman eli nettosubstanssin käyvän arvon erotus. (Immonen & Lindgren 2017, 43.)

Velat ja vastuut ovat myös yksi tärkeimmistä selvittämisen kohteista. Velat vaikuttavat yrityksen arvoon alentavasti, jolloin osakkeiden arvokin pienenee. Osakkeiden arvoa voidaan verrata yrityksen nettovarallisuuteen eli varojen ja velkojen erotukseen. Velkojen selvittämisen lisäksi jatkajan kannattaa huomioida yrityksen vastuut ja olla tarkkana, että näistä tehdään kauppakirjaan ehto. Tämän mukaan ostaja voi vaatia esimerkiksi kauppahinnan alentamista, mikäli velkoja tai vastuita ilmenee kaupan teon jälkeen. Yleensä myyjä pyritään vapauttamaan vastuistaan. (Immonen & Lindgren 2017, 47–48.)

Kaupan osapuolten on hyvä selvittää muiltakin osin kaupan sisältö, vaikka jatkajan roolissa olisikin lähisukulainen tai yrityksessä pitkäänkin työskennellyt työntekijä ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Immonen & Lindgren (2017, 45–46) kirjoittavat lisäksi kokemuksestaan, että riittävät selvitykset ennakkoon vähentävät erimielisyyksiä sekä antavat tulevaisuuteen hyvät eväät toimivalle ja hyvälle yhteistyölle perhesuhteiden välille.

Koska liiketoimintakaupan myyjänä toimii yhtiö, tulee kauppahinnasta syntyvä vero yrityksen maksettavaksi. Kauppahinta on yritykselle veronalaista tuloa (Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360 § 4). Kauppakirjaan on hyvä tehdä erittely, miten kauppahinta jakautuu liikearvon ja eri omaisuuserien kesken, jotta erät voidaan jaotella oikein yrityksen kirjanpitoon. Jaolla on myös merkitystä ostajan verotukseen, jonka vuoksi kauppahinnan jako omaisuuseriin ja liikearvoon on oltava sekä myyjäyrityksellä että ostajalla samat. (Immonen & Lindgren 2017, 90, 92.)

Ostaja saa vähentää liikearvon osuuden verotuksessa kaupantekovuonna. Jos taloudellinen vaikutusaika on enemmän kuin kolme vuotta, vähennyksen voi tehdä tasapoistoina vaikutusajan mukaan enintään 10 vuoden sisällä. Ostaja saa myös vähentää verotuksessa kaupanteosta syntyneitä kuluja, kuten asiakirjojen laatimisen. (Immonen & Lindgren 2017, 92–93.)

Varainsiirtovero tulee myös ostajan maksettavaksi, mikäli kaupassa on mukana rakennus, maa-alue tai arvopaperi. Rakennuksen ja maa-alueen osalta varainsiirtoveron määrä on 4 prosenttia, josta ilmoitus ja maksu on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa kaupantekohetkestä. Arvopaperin osalta varainsiirtoveron määrä on 1,6 prosenttia, joka on ilmoitettava ja maksettava kahden kuukauden kuluessa kaupantekohetkestä. (Verohallinto 2023c.)

5.2 Osakekauppa ja sen verotus

Omistus- eli osakekaupassa osakeyhtiön osakkeet vaihtavat omistajaa osittain tai kokonaan. Kun koko osakekanta myydään, osakkeet ja koko yritys siirtyy ostajalle. Kauppa pitää myös sisällään kaupantekohetkellä yrityksen varat ja velat. On hyvä huomioida, että mahdolliset velat rasittavat vielä kaupanteon jälkeenkin, ellei sopimuksessa ole niitä rajattu. Velkojen ja vastuiden määrä voi alentaa kauppahintaa. Kaupakirjaan on hyvä kirjoittaa kaikki velat ja vastuut sekä laittaa ehto, että lisävelkojen tai vastuiden ilmennyttyä kaupan teon jälkeen, voidaan esimerkiksi kauppahintaa alentaa. (Immonen 2018, 50–51.) Yhtiön omistajalla on oikeus luovuttaa osakkeet haluamallaan tavalla jatkajalle, mikäli tästä ei ole sovittu muuta osakassopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä (Immonen & Lindgren 2017, 39).

Omistuskaupassa myyjä voi joutua maksamaan luovutusvoitostaan veroa. Luovutusvoitto luetaan tuloverolain (1992/1535 § 45) mukaan veronalaiseksi pääomatuloksi, jolloin veron määrä kauppahinnasta on 30–34 prosenttia. Luovutusvoiton laskemiseen käytetään tuloverolain määräämää ohjetta. Luopujan täyttäessä tietyt ehdot, luovutusvoitto on verovapaata, jolloin veroa ei tarvitse maksaa. Verovapauden edellytyksiin kuuluu, että jatkajan omistusosuus yhtiöön tulee olemaan vähintään kymmenen prosenttia, luovuttajalla on ollut yli kymmenen vuotta luovutettava omaisuus hänen omistuksessaan sekä osakkeiden ostajana on luovuttajan lähisukulainen, kuten lapsi tai muu rintaperillinen. (Verohallinto 2020, 2.1, 2.2.4.1.)

On myös mahdollista, että luovutusvoiton sijaan luopujalle muodostuu luovutustappiota osakkeiden myynnistä. Luovutustappion voi vähentää rajoitetusti tuloverolain mukaan verovuonna ja viitenä seuraavana vuonna, jos verovelvollinen on

saanut luovutusvoittoa muun omaisuuden luovutuksesta. (Immonen & Lindgren 2017, 70.) Mikäli luovutustappio on aiheutunut käypää arvoa pienemmän luovutushinnan käytöstä, ei luovutustappio ole siltä osin vähennyskelpoinen (Verohallinto 2020, 2.2.2).

Ostajan maksettavaksi omistuskaupassa tulee varainsiirtovero, koska kyseessä on yrityksen osakkeet tai osa niistä. Veron määrä on 1,6 prosenttia kauppahinnasta. Varainsiirtoveroilmoitus on tehtävä Verohallinnolle kahden kuukauden kuluessa kaupantekohetkestä. Samalla ostajan on suoritettava varainsiirtovero Verohallinnolle. (Verohallinto 2023c.)

5.3 Lahjanluonteinen kauppa ja sen verotus

Kun sukupolvenvaihdos toteutetaan luopujan elinaikana, voidaan vaihdos toteuttaa lahjana tai lahjanluonteisena kauppana (Lindholm 2022, 137). Jos maksettu kauppahinta alittaa luovutettavan yhtiökokonaisuuden käyvän arvon, kyseessä on alihintainen kauppa eli lahjanluonteinen kauppa. Vastike on tällöin enintään $\frac{3}{4}$ käyvästä arvosta. jolloin lahjaksi katsotaan käyvän arvon ja vastikkeen välinen erotus. Jos vastikkeen arvo on yli $\frac{3}{4}$, kyseessä on puhdas kauppa. (Verohallinto 2020, 2.4.2.)

Koska sukupolvenvaihdostilanteissa kauppa sisältää usein yrityksen tai sen osan, voidaan soveltaa Perintö- ja lahjaverolain (1940/378 § 55) kohtaa. Tällöin vastikkeen oltua yli $\frac{1}{2}$ käyvästä arvosta, voidaan lahjavero jättää kokonaan maksuunpanematta eli lahjaveroon saadaan täysi huojennus. On hyvä huomioida, että vastikkeen on oltava enemmän kuin puolet. Jos vastike on tasan tai alle puolet, on verovelvollisen maksettava lahjaveroa, johon hän voi saada osittaisen huojennuksen. Siksi kannattaakin hinnoitteluun jättää pieni marginaali, jotta lahjaveron täyttä huojennusta voidaan käyttää. Vastikkeen arvoksi kannattaa laittaa esimerkiksi 51 prosenttia. (Immonen & Lindgren 2017, 219–220.)

Mahdollisen lahjaveron lisäksi jatkajan on maksettava varainsiirtoveroa maksettusta vastikkeesta. Varainsiirtoveron määrä on neljä prosenttia, jos vastikkeen jakautumista osakkeisiin ja kiinteistöihin ei ole selvitetty. (Varainsiirtoverolaki 1996/931 § 6.)

Luopujalle tulee kaupasta luovutusvoittoa tai -tappiota. Luovutusvoitto saadaan, kun maksetusta kauppahinnasta vähennetään omaisuuden hankintameno. Luovutustappiota taas syntyy, jos omaisuuden käypä arvo on pienempi kuin hankintameno. (Immonen & Lindgren 2017, 217–218.)

5.4 Lahja ja sen verotus

Yhtiöstä luopuva voi lahjoittaa osakkeet jatkajalle ilman vastiketta, jolloin puhutaan lahjasta (Verohallinto 2020, 2.4.2). Yritys Oy:n tapauksessa osakkeiden luovuttajina ovat yrittäjäpariskunta, jolloin heiltä saadut osakkeet tulkitaan kahdeksi erilliseksi lahjaksi per lahjan saaja. Jos luovuttaja antaa lahjan esimerkiksi lapselle ja tämän puolisolleen yhteisenä lahjana, lahja verotetaan yhteislahjana. (Verohallinto 2020, 2.4.2). Aviopuolisoille vero lasketaan lapsen eli rintaperillisen veroluokan mukaan (Ossa 2018, 206).

Lahjan antohetkellä lahjasta kannattaa kirjoittaa lahjakirja. Lahjakirja on pakollinen, jos lahjoitukseen sisältyy kiinteistö. Tällöin lahjakirja on vahvistettava julkisella kaupanvahvistajalla. (Ossa 2018, 204.) Lahjakirjan voi muuten tehdä vapaamuotoisesti mutta vähintään lahjan antaja ja -saaja, lahjoituksen kohteena ollut yritys ja sen tiedot, omistusoikeuden siirtyminen sekä sen ajankohta kannattaa kirjoittaa lahjakirjaan. Tärkeää on myös muistaa mainita, jos lahjaa ei pidetä ennakkoperintönä. Lahjakirjalla voidaan myös rajata lahjansaajan aviopuolison oikeutta lahjaan ja sen omaisuuteen sekä sen tuottoon. (Immonen & Lindgren 2017, 106.)

Lahjaveron perusteena on se arvo, joka omaisuudella on, kun se saadaan. Yritysvarallisuus ja osakkeen arvo määritellään käyvän arvon eli todennäköisen luovutushinnan mukaan. Osakkeiden kohdalla ongelmaksi muodostuu usein varsinkin perheyhtiöissä arvon määrittäminen, sillä osakkeissa harvoin on sellaista vertailuluovutusta lähellä vaihdosta, että arvo voitaisiin määrittää käyvän arvon perusteella. Jos vertailuluovutus ei anna sellaista arvoa osakkeelle - jota voitaisiin pitää vertailukelpoisena - voidaan arvostusperusteena pitää myös yrityksen substanssi- ja tuottoarvoa. Jos tämäkään ei anna oikeaa yrityksen arvoa, verovelvollinen voi esittää Verohallinnolle perusteet, joiden mukaan arvoa oikaistaisiin oikeanlaiseksi. (Immonen & Lindgren 2017, 145–148.)

Kun vaihdos on toteutunut lahjana, on lahjan saajan tehtävänä tehdä Verohallinnolle lahjaveroilmoitus kolmen kuukauden kuluessa lahjan saannosta. Ilmoitukseen on liitettävä lahjakirjan jäljennös, jos se on tehty. Jos lahjaveroa ei ole muodostunut, ilmoitusta ei ole pakko tehdä, ellei sitä vaadita. Verohallinto lähettää verotuspäätöksensä lahjaveron suorittajalle, kun verotus on toimitettu. Lahjaverotukseen voidaan hakea oikaisua kolmen vuoden kuluessa verovuoden päättymisestä. Verovuotena pidetään sitä kalenterivuotta, jolloin lahja on saatu. (Ossa 2018, 203–204.)

Lahjaveroon on myös mahdollista saada huojennusta, mikäli verovelvollinen täyttää huojennukseen edellyttämät ehdot. Jos lahjaveroa jää mahdollisten huojennusten jälkeen maksettavaksi, lahjavero määräytyy Verohallinnon lahjaverosasteikon mukaisesti. (Verohallinto 2020, 2.4.)

5.5 Ennakkoperintö ja sen verotus

Kun lahjoitetut osakkeet halutaan lahjoittaa nimenomaan lahjana, on tästä kirjoitettava ymmärrettävä lauseke lahjakirjaan. Lausekkeessa lahjanantaja määrää osakkeiden lahjoituksen olevan lahja rintaperilliselle tai muulle perilliselle. Tällöin lahjaa ei oteta huomioon ennakkoperintönä, kun tulevaisuudessa perintöä jaetaan. Tätä korostetaan siitakin syystä paljon, ettei myöhemmin lahjanantajan kuolema tuo yritystoiminnan jatkajalle taloudellisia ja siitä johtuvia haittoja yritystoimintaan. Kun lahjasta tai ennakkoperinnöstä on selkeästi mainittu lahjakirjassa, ei verottajalla ole tulkinnan varaa lahjan saantotyypistä. (Immonen & Lindgren 2017, 107.)

Perintökaaren (1965/40 § 6:1) mukaan lahjaa pidetään ennakkoperintönä rintaperillisten osalta, ellei lahjakirjassa ole siitä toisin mainittu. Lahjanantaja voi määrätä, ettei rintaperillisen saamaa lahjaa oteta huomioon ennakkoperintönä jaettaessa hänen jäämistöään. Ennakkoperintö on verotuksellisesti samanlainen kuin lahja. (Immonen & Lindgren 2017, 107.)

Kun sukupolvenvaihdos toteutuu lahjana ja vaihdoksessa ei ole mukana kaikki perittävän rintaperilliset, on mietittävä lahjan tyyppi - ennakkoperintö vai lahja? Ennakkoperintö otetaan huomioon perinnönjaossa ja perintöverotuksessa ellei sitä ole määritelty lahjaksi lahjakirjassa. Jos lahjaa ei pidetä ennakkoperintönä,

lahjan määrän on oltava samansuuruinen jokaiselle rintaperilliselle. Muuten kyseeseen voi tulla suosiolahja. (Immonen & Lindgren 2017, 107–108.) Jokaisen rintaperillisen, ottolapsen ja tämän jälkeläisen oikeuksiin kuuluu saada lakiosa perittävän jälkeen. Lakiosan määrä on puolet perintöosan määrästä. (Perintökaari 1965/40 § 7:1.) Tämän vuoksi lahjakirjassa ei voida määrätä, että lahja ei ole suosiolahjaa toisin kuin ennakkoperinnön osalta. Jos lahjanantaja kuolee ja lahjoituksesta - joka ei ole ennakkoperintöä - on kulunut enintään kolme vuotta aikaa, lahja otetaan huomioon perintöverotuksessa. (Immonen & Lindgren 2017, 108.)

6 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROHELPOUKSET

6.1 Tuloverotuksen huojennus

Luopujalla on mahdollisuus saada luovutusvoitto täysin verovapaana, mikäli hän täyttää tietyt ehdot. Tällöin luopujan ei tarvitse maksaa luovutuksestaan tuloveroa. Jos luopuja, luovutuksen kohde ja luovutuksen saaja eivät täytä niitä ehtoja, jotka on Tuloverolaissa (1992/1535 § 48) säädetty, sovelletaan luovutusvoittoon ja -tappioon tuloverolain sääntöä veron laskemisesta. (Ossa 2018, 263.)

Ensimmäisenä ehtona verovapaalle luovutukselle on, että luovutettavan yhtiön osakkeet muodostavat vähintään 10 prosentin omistusosuuden luovutetusta yhtiöstä. Mikäli jatkajia on useampi, on jokaiselle jatkajalle tultava vähintään 10 prosentin omistusosuus. Omistus ei edellytä fyysistä työskentelyä yrityksessä. Passiivinenkin omistus oikeuttaa verovapaussäännökseen, mikäli muut ehdot toteutuvat. (Tuloverolaki 1992/1535 § 48:3; Ossa 2018, 269.)

Toisena ehtona on, että luovutuksen saajan on oltava luovuttajan lapsi tai tämän rintaperillinen, luovuttajan sisarus tai sisarpuoli. Edellä mainitun sukulaisen puoliso voi olla myös mukana yhteisostajana. Lapsena voidaan pitää myös luovuttajan puolison lasta, otto- tai kasvattilasta. (Tuloverolaki 1992/1535 § 48:3)

Kolmantena ehtona on, että luovuttajalla on ollut yli 10 vuotta omistuksessa luovutettavat osakkeet ennen luovutusta. Jos luovuttaja on saanut osakkeet vastikkeetta esimerkiksi perintönä tai lahjana, luetaan myös nämä vuodet omistusaikaan. (Tuloverolaki 1992/1535 § 48:3; Ossa 2018, 273.)

6.1.1 Huojennuksen menettäminen

Jotta huojennusta ei menetetä, on tärkeää kiinnittää huomiota saannosta seuraavaan viiteen vuoteen, jotta kyseeseen ei tule verovapaussäännöksen väärinkäyttö. Luovutuksena saadut osakkeet on oltava luovutuksen saajan omistuksessa vähintään viisi vuotta. Jos luovutuksen saaja luovuttaa saamat osakkeet alle viiden vuoden kuluessa, luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään hankintamenosta luovutusvoiton määrä edellisestä luovutuksesta, joka oli verovapaata. Tällöin luovutusvoittoveron määrä kasvaa sillä luovutusvoittomäärällä, joka oli

saatu verovapaana edellisessä tapahtuneessa luovutuksessa. (Ossa 2018, 274–276.)

6.2 Lahjaveron huojennus

Lahjaveroa voidaan kuitenkin huojentaa tietyin ehdoin. Ehtoina osittaiselle huojennukselle on, että lahjaan sisältyy yritys tai sen osa, lahjan saaja tulee jatkkamaan saatujen osakkeiden koskettamaa yritystoimintaa sekä lahjasta aiheutunut veron määrä ylittää 850 euron. Mikäli jatkajalla on oikeus täyteen verohuojennukseen, on lahjaan sisältyvä yritys tai sen osa, lahjan saaja tulee jatkamaan saatujen osakkeiden koskettamaa yritystoimintaa sekä maksaa vastiketta yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. Jos huojennuksen edellyttämät ehdot täyttyvät, on verovelvollisen itse huolehdittava verohallinnolle huojennusta koskeva pyyntö. (Verohallinto 2020, 2.5.1.)

Yritystoiminnan jatkamisessa on huomioitava, että yritys on ollut toiminnassa ennen vaihdoksen tapahtumista. Jos yritys on ollut ennen vaihdosta toimimaton, voidaan katsoa, ettei huojennusta voida käyttää. Tässä tapauksessa yritystoiminnan jatkuvuus ei ole tapahtunut. Myös huomioitavaa on, että yritystoiminnan jatkamisella tarkoitetaan henkilökohtaista panosta yritykseen, esimerkiksi toimimalla osakeyhtiön hallituksessa. (Lindholm 2021, 146.)

Huojennusta laskettaessa tarvitaan kaksi kaavaa. Ensimmäisessä kaavassa siitä veron määrästä - joka jätetään maksuunpanematta - vähennetään 40 prosenttia, joka vastaa arvostamislain perusteiden mukaisesti laskettua määrää. Toisessa kaavassa siitä veron määrästä - joka jätetään maksuunpanematta – vähennetään 850 euroa. Näistä pienempi erotus vähennetään maksuunpantavasta verosta. (Ossa 2020, 272–273.)

Sukupolvenvaihdosarvon laskemiseen käytetään osakkeen vertailuarvoa (Ossa 2020, 272). Verohallinto on laskenut kaikille julkisesti noteerattomille osakeyhtiöille vertailuarvon. Vertailuarvo on julkista tietoa ja sen voi löytää vero.fi -sivuilta. Vertailuarvo on laskettu yhtiön edellisen verovuoden nettovarallisuudesta, josta on vähennetty tilikaudelle päätetyksi tullut osinko. (Verohallinto 2023e, 1.) Kun vertailuarvo tiedetään, sukupolvenvaihdosarvo on yleensä 40 prosenttia osakkeen vertailuarvosta (Verohallinto 2020, 2.5.5).

6.2.1 Huojennuksen menettäminen

Jotta saatua huojennusta ei menetetä, verovelvollinen ei saa luovuttaa yli puolta osakkeistaan viiden vuoden sisällä lahjaverotuksen toimittamispäivästä. Jos huojennuksen menettää, maksuunpanematta oleva vero tulee maksettavaksi lisäksi 20 prosentin korotuksella. Tästä huojennuksen saaneen on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa ilmoitus verohallinnolle, kun hän on luovuttanut osakkeensa eteenpäin. (Verohallinto 2020, 2.5.7.)

Mikäli yritystoimintaa kohtaa konkurssi, sairaus, kuolema tai muu syy, jonka vuoksi yritystoiminta joudutaan lopettamaan ei huojennusta panna maksuun. Myöskään sillä ei ole merkitystä, onko vaihdos ollut vastikkeellinen vai vastikkeeton. (Ossa 2018, 275.)

6.3 Lahjaveron maksuajan pidennys

Lahjaveron maksamiseen on mahdollista saada maksuaikaa, kun verovelvollinen sitä itse vaatii verohallinnolta edellytysten täytyessä. Maksuajan pidentämiseen edellyttävät ehdot ovat, että lahjaveron alaiseen saantoon sisältyy yritys tai sen osa, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa siinä yrityksessä, jonka on lahjana saanut sekä yrityksestä tai sen osasta lahjaveron määrä on 1 700 euroa tai yli. Lahjaveron maksuajan pidennys ei edellytä, että veroon olisi sovellettu huojennussääntöä. (Verohallinto 2020, 2.5.8.)

Pidennyksen saatuaan lahjaveroa maksetaan kerran vuodessa tasasummaisina erinä Verohallinnolle. Erän vähimmäismäärä on 850 euroa. Verovelvollinen voi saada kymmenen vuoden maksuajan verolle, jos veron määrä on vähintään 8 500 euroa. Mikäli verovelvollinen, joka on saanut lahjaverolle maksuajan pidennyttä, luovuttaa yli 50 prosenttia perintönä tai lahjana ennen, kun kaikki erät on maksettu, on hänen suoritettava maksamattomat erät heti seuraavan erän yhteydessä, kun erä olisi tullut maksettavaksi. (Verohallinto 2020, 2.5.8.)

6.4 Verosuunnittelun tueksi ennakkoratkaisu

Luovuttaja sekä luovutuksensaaja voivat halutessaan kirjallisesti hakea ennakkoratkaisua koskien perintö- ja lahjaveroa. Kun ennakkoratkaisu on saanut lainvoiman, on sitä noudatettava ennakkoratkaisun päätöksen mukaisesti. Ennakkoratkaisun käsittely menee aina etusijalle Verohallinnossa. (Perintö- ja lahjavero-laki 1940/378 § 39a–39b.)

Ratkaisuhakemukseen hakijan on selvitettävä sukupolvenvaihdoksen toimenpiteet sekä niiden olosuhteen sekä mitä syitä ja tavoitteita vaihdoksella tulee olemaan. Kun todelliset olosuhteet vastaa hakemuksessa kuvattuja olosuhteita, voidaan ennakkoratkaisuun nojata verotusta toimittaessa. (Verohallinto 2020, 8.)

7 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ

Kun yhtiön käypä arvo on määritelty, voidaan selvittää eri toteutustapojen vaikutuksia laskennallisesti. Luvussa 3 olevissa esimerkkilaskelmissa havainnoitiin yrityksen käyvän arvon laskentavaihtoehtoja. Case Yritys Oy:n substanssiarvo on 1 260 000,00 euroa, tuottoarvo 411 111,11 euroa ja yrityksen käypä arvo 1 260 000,00 euroa. Osakkeiden lukumäärä on 10 kpl, joista yhden osakkeen käypä arvo on 126 000,00 euroa. Yrittäjäpariskunnan kahdeksasta lapsesta eli rintaperillisestä viisi tulee jatkamaan yrittäjinä, joiden mukaan laskelmat on laadittu. Yrittäjät ovat molemmat omistaneet yritystä yli 10 vuoden ajan. Kummallakin on 5 osaketta.

Lahjaveroa laskettaessa voidaan ottaa huojennus huomioon, sillä verovelvollinen täyttää huojennusten edellyttämät ehdot. Lahjavero määräytyy Verohallinnon lahjaverosteikon (taulukko 3) mukaisesti. Jatkajat kuuluvat rintaperillisiin eli lahjaveroluokkaan I (Verohallinto 2020, 2.4.5).

Taulukko 3. Lahjaverotaulukko: I veroluokka (Verohallinto 2023f)

Lahjan arvo (euroa)	Vero alarajan kohdalla (euroa)	Veroprosentti ylimenevästä osasta (%)
5 000–25 000	100	8 %
25 000–55 000	1 700	10 %
55 000–200 000	4 700	12 %
200 000–1 000 000	22 100	15 %
1 000 000–	142 100	17 %

7.1 Sukupolvenvaihdos liiketoimintakauppana

Vaihdoksen toteuduttua liiketoimintakauppana, jatkaja maksaa yrityksen käyvän arvon kokonaisuudessaan yritykselle. Yrityksen käyvän arvon oltua 1 260 000,00 euroa tulee jokaiselle viidelle ostajalle maksettavaksi 252 000,00 euroa.

Myyjänä liiketoimintakaupassa toimii yhtiö, jonka maksettavaksi tulee 20 prosentin vero. Yritys voi vähentää kauppahinnasta myydyn omaisuuden poistamattoman hankintamenon, jolloin veron peruste voi olla eri kuin kauppahinta. (Immonen & Lindgren 2017, 90.)

Ostaja puolestaan maksaa kauppahinnasta varainsiirtoveron. Veronmäärä riippuu kauppahinnan jakautumisesta mahdollisten kiinteistöjen ja arvopapereiden mukaan. Laskelmassa (taulukko 4) on jaoteltu kauppahinta liikearvon, kiinteistön ja arvopapereiden kesken. Kiinteistön hinnasta varainsiirtoveronmäärä on 4 % ja arvopapereiden osalta 1,6 % (Verohallinto 2023c). Laskelmassa on laskettu jokaiselle ostajalle maksettava varainsiirtoveron määrä tällä hetkellä voimassa olevien prosenttien mukaisesti.

Taulukko 4. Varainsiirtoveronmäärän laskeminen

Kauppahinta	1 260 000,00
josta	
liikearvon osuus	660 000,00
kiinteistöjen osuus	560 000,00
arvopapereiden osuus	40 000,00
Varainsiirtovero kiinteistöistä 4 %	22 400,00
Varainsiirtovero arvopapereista 1,6 %	640,00
Varainsiirtoverojen määrä kauppahinnasta	23 040,00
Varainsiirtoverojen määrä per ostaja	4 608,00

7.2 Sukupolvenvaihdos osakekauppana

Omistus- eli osakekaupassa yrityksen osakkeet vaihtavat omistajaa. Yritys Oy:n tapauksessa luopuvat luovuttavat kaikki omistuksessa olevat osakkeensa jatkaville lapsilleen, jolloin jokaiselle viidelle jatkajalle tulee molemmilta vanhemmilta yksi osake eli kaksi osaketta per ostaja. Tällöin ostajille siirtyy koko yritys. Osakkeiden käypä arvo on yhteensä 1 260 000,00 euroa, jolloin yhdelle ostajalle tulee maksettavaksi 252 000,00 euroa.

Myyjälle eli luopujalle voi tulla maksettavaksi mahdollisesta luovutusvoitosta vero. Luovutusvoitto olisi ollut verovapaata, koska verovapauden edellyttämät ehdot toteutuvat. Jos myynnistä olisi aiheutunut luopujalle luovutustappiota, hän

olisi saanut vähentää ne rajoitetusti tuloverolain mukaan verovuonna ja viitenä seuraavana vuonna muun omaisuuden luovutuksesta tulleesta luovutusvoitosta (Immonen & Lindgren 2017, 70).

Jatkajalle tulee maksettavaksi 1,6 prosentin varainsiirtovero (taulukko 5). Veron määräksi tulisi kokonaisuutena 20 160,00 euroa, jolloin jokaiselle ostajalle tulisi varainsiirtoveroa maksettavaksi 4 032,00 euroa.

Taulukko 5. Varainsiirtoveron määrä osakekaupassa

Kokonaiskauppahinta	1 260 000,00
Varainsiirtovero 1,6 %	20 160,00
Varainsiirtoveron määrä per ostaja	4 032,00

7.3 Sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena kauppana

Jotta vaihdosta voidaan pitää lahjanluonteisena, on vastikkeen arvon oltava enintään 3/4 käyvistä arvosta (Immonen & Lindgren 2017, 219). Esimerkissä (taulukko 6) kauppahintana eli vastikkeena on yhteensä 650 000,00 euroa. Tällöin kauppahinnan määrä käyvistä arvosta on 51,6 prosenttia. Näin ollen prosenttiosuus täyttää perintö- ja lahjaverolain (1940/378) 55 §:n ehdon, jolloin lahjavero voidaan jättää maksuunpanematta verovelvollisen tekemästä pyynnöstä. Lahjanluonteisessa kaupassa jatkajalle tulee maksettavaksi varainsiirtoveroa maksettusta vastikkeesta. Varainsiirtoveron määrä on neljä prosenttia, jos vastikkeen jakautumista osakkeisiin ja kiinteistöihin ei ole selvitetty. (Varainsiirtoverolaki 1996/931 § 6.) Tässä tapauksessa jokaiselle jatkajalle tulisi maksettavaksi varainsiirtoveroa 5 200,00 euroa.

Taulukko 6. Kauppahinnan ollessa yli 50 prosenttia yrityksen käyvistä arvosta

Yrityksen käypä arvo	1 260 000,00
Vastikkeen arvo yhteensä	650 000,00
Vastikkeen arvo per lapsi	130 000,00
Vastikkeen osuus käyvistä arvosta	51,6 %
Varainsiirtovero 4 %	26 000,00
Varainsiirtoveron määrä per lapsi	5 200,00

Luopujalle voi tulla kaupasta luovutusvoittoa tai -tappiota. Luovutusvoitto saadaan, kun maksetusta kauppahinnasta vähennetään omaisuuden hankintameno. Luovutustappiota taas syntyy, jos omaisuuden käypä arvo on pienempi kuin hankintameno. (Immonen & Lindgren 2017, 217–218.)

Kauppahinnan oltua alle 50 prosenttia käyvästä arvosta, tulee jatkajan maksaa lahjaveroa. Esimerkkilaskelmassa (taulukko 7) havainnoidaan lahjaveron laskemista huojennus huomioiden. Kauppahinnan eli vastikkeen arvo on yhteensä 600 000,00 euroa eli 120 000,00 euroa per lapsi. Arvo on 47,6 prosenttia käyvästä arvosta. Oletetaan, että 40 prosenttia käyvästä arvosta on 504 000,00 euroa eli 100 800,00 euroa yhden lapsen osuus. Huojennuksen laskemista varten selvitetään kaksi erotusta. Erotuksia varten selvitetään ensin käyvästä arvosta laskettu vero, joka on 13 940,00 euroa ja 40 prosenttia arvostamislain mukaisesta arvosta laskettuna veron määrä on 4 480,00 euroa. Toisen erotuksen määräksi saadaan 9 460,00 euroa, kun käyvän arvon veron määrä sekä 40 prosentista arvostamislain mukaisesta arvosta laskettu veron määrä vähennetään toisista. Toisessa erouksessa käyvän arvon veron määrästä vähennetään 850 euroa. Näistä pienempi erotus vähennetään maksuunpantavasta verosta. (Ossa 2020, 272–273.) Laskelmassa lahjaveron määrä on laskettu yhdelle jatkajalle viidestä, joka sisältää molempien vanhempien lahjoittamat osakkeet. Todellisuudessa nämä olisi verotettava kahtena erillisenä lahjana (Perintö- ja lahjaverolaki 1940/378 § 20).

Taulukko 7. Kauppahinnan ollessa alle 50 prosenttia yrityksen käyvästä arvosta (mukaillen Lindholm 2022, 154)

Yrityksen käypä arvo	1 260 000,00
Vastikkeen arvo yhteensä	600 000,00
Vastikkeen arvo per lapsi	120 000,00
Vastikkeen osuus käyvästä arvosta	47,6 %
Lahjan arvo	660 000,00
Lahjan arvo per lapsi	132 000,00
Lahjan osuus käyvästä arvosta	52,4 %
<i>40 % arvostamislain mukaisesta arvosta</i>	<i>504 000,00</i>
<i>josta yhdelle lapselle laskettava osuus</i>	<i>100 800,00</i>
52,4 % arvostamislain 40 prosentin mukaisesta arvosta	52 800,00
vero 40 prosentin arvostamislain mukaisesta arvosta	4 480,00
<i>25 000 eurosta</i>	<i>1 700,00</i>
<i>27 800 eurosta 10 %</i>	<i>2 780,00</i>
vero lahjasta	13 940,00
<i>55 000 eurosta</i>	<i>4 700,00</i>
<i>77 000 eurosta 12 %</i>	<i>9 240,00</i>
vero 40 prosentin arvostamislain mukaisesta arvosta	
<i>Erotus I: 13 940 - 4 480 = 9 460</i>	
<i>Erotus II: 13 940 - 850 = 13 090</i>	
Maksuunpantavan veron määrä	4 480,00
<i>13 940 - 9 460</i>	
Varainsiirtovero 4 %	24 000,00
Varainsiirtoveron määrä per lapsi	4 800,00

7.4 Sukupolvenvaihdos lahjana

Kun sukupolvenvaihdos toteutuu lahjana, yritys siirtyy jatkajalle vastikkeetta. Esimerkissä (taulukko 8) on havainnollistettu lahjan arvoa. Oletetaan, että lahjan saajat lahjoittavat kaikki omistamansa 5 osaketta jokaiselle viidelle jatkajalle. Näin ollen yksi jatkaja saa yhteensä 2 osaketta. Osakkeiden arvo on laskettu arvostamislain mukaan, jolloin yhden osakkeen arvoksi on saatu 126 000,00 euroa. Tässä laskelmassa ei ole huomioitu mahdollista lahjaveron huojennusta. Tällöin jatkaja tulisi maksamaan lahjastaan veroa 29 900,00 euroa.

Taulukko 8. Lahjaveron määrä ilman huojennusta

Osakkeen arvo	126 000,00
Osakkeiden määrä	10 kpl
Lahjan saajia	5 rintaperillistä
Lahjan arvo per rintaperillinen	252 000,00
Lahjaveron määrä	29 900,00
<i>200 000,00 eurosta</i>	<i>22 100,00</i>
<i>52 000,00 eurosta 15 %</i>	<i>7 800,00</i>

Koska jatkajat ovat osakkeiden luovuttajien rintaperillisiä, lahjaan sisältyy yritys, lahjan saajat jatkavat yritystoimintaa sekä veron määrä ylittää 850 euroa, voidaan lahjaveroa osittain huojentaa. Esimerkissä (taulukko 9) on havainnollistettu lahjaveron määrää, jonka laskemisessa on huomioitu lahjaveron osittainen huojennus. Sukupolvenvaihdosarvo (spv-arvo) lasketaan osakkeen vertailuarvosta 40 prosenttia. Osakkeen vertailuarvon on oletettu olevan 118 000,00 euroa, josta laskettuna spv-arvo on yhden rintaperillisen osalta 94 400,00 euroa. Tästä arvosta lasketaan lahjaveron määrä. Kun lahjaveron määrä on yli 1 700 euroa, voidaan maksuaikaa pidentää. Lahjavero maksetaan kerran vuodessa vähintään 850 euroa enintään 10 vuoden ajan. Jos verovelvollinen luovuttaa yrityksen tai osan siitä, peritään maksamattomat erät kerralla seuraavan veron kantoerän yhteydessä. (Perintö- ja lahjaverolaki 1940/378 § 56.)

Taulukko 9. Lahjaveron määrä osittaisella huojennuksella

Osakkeen vertailuarvo	118 000,00
Osakkeiden vertailuarvo (x 2, rintaperillisen osuus)	236 000,00
Spv-arvo (40 % vertailuarvosta)	94 400,00
Lahjaveron määrä	9 428,00
<i>55 000 eurosta</i>	<i>4 700,00</i>
<i>39 400 eurosta 12 %</i>	<i>4 728,00</i>

Lahjoituksesta voi tulla luopujille luovutusvoittoa- tai tappiota. Luovutusvoitto saadaan, kun maksetusta kauppahinnasta vähennetään omaisuuden hankintameno. Luovutustappiota taas syntyy, jos omaisuuden käypä arvo on pienempi kuin hankintameno. (Immonen & Lindgren 2017, 217–218.) Lahjoituksessa ei synny varainsiirtoverovelvollisuutta, koska vastikkeen määrä on 0,00 euroa.

7.5 Muiden perillisten näkökulma

Oletetaan, että yrittäjäpariskunnalla on kahdeksan lasta, joista viisi oli halukkaita jatkamaan yritystä. Vanhempien on sukupolvenvaihdostilanteessa otettava huomioon kolme muuta lasta, erityisesti jos vaihdos tapahtuu lahjanluonteisena tai lahjana. Perintökaaren (1965/40 § 6:1) mukaan lapsilta, jotka ovat saaneet perittävältä eläessään lahjan, vähennetään se perittävän perinnöstä ennakkona aikanaan, ellei toisin ole määrätty. Lahjaa pidetään rintaperillisten osalta olettaen ennakkoperintönä, jos tätä ei ole esimerkiksi lahjakirjassa toisin määrätty. Tällöin lahjanantaja määrää, ettei lahjaa oteta perintöä jaettaessa huomioon ennakkoperintönä. (Immonen & Lindgren 2017, 107.)

Taulukon 8 mukaan yhden rintaperillisen lahjan arvo on 252 000 euroa. Lahjanantajat ovat lahjakirjassa määränneet, että lahja luetaan lahjana eikä sitä oteta ennakkoperintönä huomioon. Kokonaisuudessaan vanhempien lahjojen arvo viidelle rintaperilliselle on yhteensä 1 260 000 euroa eli toisen vanhemman annettujen lahjojen arvo on 630 000 euroa. Jokaisella rintaperillisellä on lakiosansa, jota ei voida lahjoituksella pienentää. Rintaperillisten lakiosan määrä on puolet perintöosan arvosta. (Perintökaari 1965/40 § 7:1.) Esimerkiksi rintaperillisten lakiosan oletetaan olevan toisen vanhemman osalta 800 000 euroa, jolloin yhden rintaperillisen osuus olisi 100 000 euroa. Koska viisi rintaperillistä ovat saaneet lakiosaansa suuremman lahjan, on lahjasta otettava ennakkoperintönä huomioon vähintään sen verran että kaikki rintaperilliset saavat perintötilanteessa samankokoiset lakiosansa. Tämän vuoksi olisi hyvä viimeistään sukupolvenvaihdostilanteessa kartoittaa omaisuutensa arvo, jotta välttyään perinnönjakotilanteesta yllätyksiltä. Pahimmassa tapauksessa yrittäjän kuolema voi myöhemmin aiheuttaa koko yritystoiminnan vaarantumisen. (Immonen & Lindgren 2017, 107.)

Yritystä jatkamattomille rintaperillisille vanhemmat voivat sukupolvenvaihdostilanteessa antaa lahjana tai ennakkoperintönä omaisuudestaan, josta saajat maksavat lahjaveroa. Lahjan tai ennakkoperinnön voi antaa myös verottomana, jos lahjoituksen arvo on alle 5 000 euroa ja lahjoituksen väli on 3 vuotta. Jos lahjan annosta on kulunut enintään 3 vuotta ennen lahjanantajan kuolemaa, lahja otetaan huomioon perintöverotuksessa. (Verohallinto 2023a.)

7.6 Johtopäätökset

Sukupolvenvaihdostapoja on kolme: kauppa, lahjanluonteinen kauppa tai lahja. Laskelmien perusteella verotuksellisesti edullisin tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos on lahjanluonteinen kauppa, jolloin vastike on vähän yli puolet käyvästä arvosta. Tällöin lahjavero voidaan kokonaan jättää maksuunpanematta ja jatkajalle jää vain varainsiirtoveron maksaminen. Luopujalle voi tulla maksettavaksi luovutusvoittoa, josta hänen on maksettava luovutusvoittoveroa. Luovutusvoiton verotuksessa huomioidaan lahjanluonteisessa kaupassa vastikkeen osuus. (Tuloverolaki 1992/1535 § 48–49.) Kaupasta voi myös syntyä luopujalle luovutustappiota, jonka hän saa vähentää pääomatuloista verovuonna ja siitä seuraavina viitenä vuonna (Tuloverolaki 1992/1535 § 50).

8 POHDINTA

Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena oli löytää osakeyhtiön sukupolvenvaihdokselle mahdolliset toteutustavat ja löytää verotuksellisesti edullisin tapa toteutukselle Yritys Oy:ssä huomioiden luopujat ja jatkajat. Case Yritys Oy oli työn tapaustutkimuksen kohteena, johon laskelmia peilattiin. Tavoitteen saavuttamiseksi käsiteltiin eri toteutustapoja aineistoja käyttäen. Aineisto sisälsi paljon Verohallinnon antamia ohjeita ja asetuksia sukupolvenvaihdokseen liittyen.

Tutkimusongelmana oli:

- Mitä vaihtoehtoja sukupolvenvaihdokselle on, kun jatkajat ovat yrittäjien lapsia?

Alatutkimuskysymyksiä olivat:

- Miten eri toteutustavat vaikuttavat luopujien ja jatkajien veroseuraamuksiin?
- Miten jatkamattomien lasten osa on otettava huomioon sukupolvenvaihdoksen yhteydessä?

8.1 Tutkimustulokset

Mahdolliset vaihtoehdot, miten sukupolvenvaihdos pystyttiin toteuttamaan yksityisessä osakeyhtiössä - jossa jatkajina ovat yrittäjien lapset - olivat liiketoimintatai osakekauppa, lahjanluonteinen kauppa tai lahja. Liiketoimintakaupassa jatkajat ostavat koko liiketoiminnan yhtiöltä (Immonen & Lindgren 2017, 43). Yhtiölle kauppahinta on veronalaista liiketuloa, joka verotetaan 20 prosentin mukaisesti tuloverona (Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360 § 4; Verohallinto 2023g.) Ostajan maksettavaksi tulee varainsiirtovero, jos kauppa sisältää kiinteistön tai maa-alueen. (Verohallinto 2023c.)

Osakekaupassa jatkajat ostavat osakkeet yrittäjiltä, jonka mukana tulee koko yrityksen liiketoiminta. Luopujalle voi tulla luovutusvoittoa tai -tappiota. Luovutusvoitosta myyjän on suoritettava tuloverolain (1992/1535 § 45) mukaan pääomatuloveroa 30–34 prosenttia. Luovutusvoitto voi olla myös verovapaata myyjälle, jos

myyjä täyttää tuloverolain (1992/1535 § 48:3) edellyttämät ehdot. Luovutustappion myyjä voi vähentää verovuonna ja viitenä seuraavana vuonna (Omaisuu-den luovutusvoitot ja tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa 2019, 13.1). Osakkeista ostajan on maksettava varainsiirtoveroa (Verohallinto 2023c).

Lahjanluonteisessa kaupassa vastikkeen arvo on enintään 3/4 yrityksen käyvästä arvosta. Käyvän arvon ja vastikkeen välinen erotus katsotaan lahjaksi, joka verotetaan lahjana. (Verohallinto 2020, 2.4.2.) Jos vaihdoksessa toteutuu perintöverolain (1940/378 § 55) mukaiset ehdot, lahjavero voidaan huojentaa osittain tai kokonaan. Jatkajalle syntyy lisäksi maksettavaksi varainsiirtoveroa maksetusta vastikkeesta. Luopujalle voi syntyä kaupan tavoin luovutusvoittoa- tai tappiota.

Sukupolvenvaihdoksen toteutuessa lahjana, luopuja lahjoittaa jatkajalle yrityksen vastikkeetta. Tällöin lahjasta muodostuu jatkajalle lahjaveroa. Lahjanluonteisen kaupan tavoin lahjaveroa voidaan huojentaa. (Verohallinto 2020, 2.4.2.) Varainsiirtoverovelvollisuutta ei synny.

Veroseuraamukset olivat erilaisia, riippuen sukupolvenvaihdoksen toteutustavasta. Luvussa 7 käytiin läpi laskelmien avulla eri toteutustavoista aiheutuvat veroseuraamukset. Verotuksellisesti edullisin tapa toteutukselle oli Yritys Oy:n tapauksessa lahjanluonteinen kauppa, jossa vastikkeen arvo oli vähän yli puolet.

Jatkamattomien rintaperillisten näkökulmasta yrittäjien olisi hyvä arvottaa omaisuutensa ja laskea sen hetkistä perintöosaa rintaperillisiä kohtaan. Vanhemmat voivat antaa verottomasti ennakoperintöä tietyn määrän ja tietyin väliajoin, mikä voi olla järkevää sukupolvenvaihdostilanteessa.

8.2 Tutkimuksen analysointi, eettisyys ja luotettavuus

Laskelmia varten tehtiin Verohallinnon ohjeiden mukaisesti yrityksen arvon määrittely, josta laskettiin myös kauppahinta. Arvonmäärittämenetelmiä on useita, mutta työssäni arvonmäärittely rajautui vain Verohallinnon antamien ohjeiden mukaisesti koskien perintö- ja lahjaverotusta. Arvonmäärittelyksen myötä myös kauppahinnan määrittelyyn vaikuttaa moni tekijä. Kauppahinta yleensä määräytyy neuvottelujen lopputuloksena. Verohallinnon antamien ohjeiden mukaan saatu-

jen arvojen perusteella tehtiin laskelmat eri toteutustavoista sekä niiden veroseuraamuksista osapuolten näkökulmasta. Tapaustutkimuksen ja työn tavoitteet saavutettiin onnistuneesti.

Laskelmien avulla voidaan selvittää yksilöllisestikin eri vaihdostapojen veroseuraamuksia. Jokainen sukupolvenvaihdostapa on kuitenkin hyvin yksilöllinen, jonka vuoksi sukupolvenvaihdokseen kannattaisi pyytää omien kerättyjen tietojen lisäksi apua myös muilta asiantuntijoilta.

Työ toteutettiin laadullisena tutkimuksena käyttäen tutkimusmenetelmänä tapaustutkimusta. Tapaustutkimuksen kohteena oli case Yritys Oy. Tutkimuksen myötä aihetta tuotiin esille ymmärrettävästi. Eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmasta työn lähteitä arvioitiin kriittisesti ja työssä käytettiin vain luotettavia ja laadukkaita lähteitä. Tapaustutkimuksen kohteena oli case Yritys Oy, joka ei vaarantanut kenenkään henkilöllisyyttä eikä organisaatioita. Tutkimukseen ei sisällynyt tutkittavia henkilöitä tai jotka olisivat vaikuttaneet tutkimukseen, jolloin tutkimuslupaakaan ei tarvittu. Työssä noudatettiin Lapin ammattikorkeakoulun (2023) antamia ohjeita opinnäytetyön eettisyydestä sekä eettisyyden periaatteita (Vuori, Tutkimusetiikka ihmistieteissä). Tutkimuksen tuloksia ei voida yksityiskohtaisesti yleistää mutta tulosten pohjalta voidaan tehdä yleistystä vastaaviin tapauksiin. Tutkimuksen kokonaisuutta arvioitiin luotettavuuden näkökulmasta, joka tuli toteutumaan tässä työssä. Tutkijana toimin hyvän tieteellisen käytännön mukaan, josta ohjeen oli julkaissut Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2002).

8.3 Case Yritys Oy:n sukupolvenvaihdos

Tulevina luopujina yrittäjät ovat jo varmasti pidemmän aikaa käyneet mielissään sukupolvenvaihdosprosessia läpi. Yritys on ollut yrittäjille elämäntyö ja harrastus, johon liittyy paljon tunteita. Yrityksessä on työskennellyt ennen sukupolvenvaihdosta yrittäjäpariskunnan lisäksi osa yrittäjäpariskunnan lapsista. Yritys on ollut pitkään perhemäinen, jossa kaikki perheenjäsenet ovat puhaltaneet yhteen hiileen, yhteisin arvoin ja tavoittein. Perhemäisyys on varmasti vaikuttanut yrityksen pitkän aikavälin menestymiseen.

Yrityksen tulevaisuuteen liittyy varmasti paljon epävarmoja ajatuksia sekä kysymyksiä, kun yritystä jatkaa omat lapset. Yrittäjät voivat pohtia jatkajien motivaatiosta ryhtyä yrittäjäksi ja millä tavalla jatkajat saataisiin motivoitua yritykseen samanlaisin tavoittein. Sukupolvenvaihdoksen toteuduttua lahjana jatkajat pääsisivät yritystoimintaan mukaan matalalla kynnyksellä, mutta ongelmaksi voi syntyä jatkajan riittämätön motivaatio. Jos taas vaihdos toteutuisi lahjanluonteisena, jatkajilla on mahdollisuus päästä isoonkin yritykseen jatkajaksi edellyttäen itseltään tiettyä rahasummaa, jonka hän maksaa luopujalle. Tämä motivoi varmasti enemmän arvioimaan kriittisesti yrityksen toimintaa kohti tuloksellisuutta. Näin myös luopuja saa mahdollisesta elämäntyöstään korvauksen rahallisesti, joka varmasti auttaa ajatuksessa luovuttaessa yritystoiminta jatkajille.

Luopujilla sekä mahdollisilla jatkajilla on yhteinen periaate siitä, että jokainen yrityksen jatkajan on työskenneltävä fyysisesti yrityksen toiminnassa päivittäisesti, jotta tasapuolisuus tulevien yrittäjien kesken säilyisi. Luovuttajalle syntyvästä mahdollisesta myyntivoitosta on mahdollisuus verovapauteen, jonka ehtona oli, että jatkajan omistusosuus yhtiöön on vähintään kymmenen prosenttia, luovuttajalla on ollut yli kymmenen vuotta luovutettava omaisuus hänen omistuksessaan sekä osakkeiden ostajana on luovuttajan lähisukulainen, kuten lapsi tai muu rintaperillinen (Immonen & Lindgren 2017, 130).

Yritys Oy:n yrittäjäpariskunnan lapset ovat pohtineet omaa tilannetta yrityksen tulevaisuudessa. Sukupolvenvaihdokseen liittyen heidän kannattaa laskelmoida yhdessä yrittäjien sekä muiden asiantuntijoiden kanssa eri skenaarioita sukupolvenvaihdoksesta veroseuraamukset huomioiden. Jotta mahdollista perintö- ja lahjaverolain huojennusta voidaan vaihdoksessa soveltaa, Verohallinto edellyttää jatkajan jatkamaan toiminnassa olevaa yritystoimintaa omalla henkilökohtaisella työpanoksellaan (Perintö- ja lahjaverolaki 1940/378 § 55). Olemalla hallituksessa riittäisi jo huojennusten saamiseen mutta yritystoiminnan kannalta olisi kaikkia Yritys Oy:n jatkavia lapsia kohtaan tasapuolista, että jokainen jatkaisi yritystoimintaa konkreettisesti työskentelemällä yrityksen eri tehtävissä. Ennen kaikkea tämä on tasa-arvoista jokaista yrittäjää kohtaan mutta myös motivoi yrittäjiä keskittymään ja huomaamaan toimintansa kehitettäviä asioita, jotta yrityksestä saadaan entistäkin tuottavampi.

Sukupolvenvaihdostilanteessa on huomioitava myös ne lapset, jotka eivät tule yritystoimintaa jatkamaan. Jos yrittäjällä on henkilökohtaisesti isokin omaisuus, voi olla järkevää myös tässä asiassa kysyä neuvoa muiltakin asiantuntijoilta, miten olisi verotuksen kannalta järkevä toimia jatkamattomia lapsia kohtaan. Niin kuin on todettu, sukupolvenvaihdos on pitkä prosessi ja sen suunnittelu aikaisessa vaiheessa voi olla suotavaa. Tämän työn teorioita voi pääpiirteittäin verrata yksityisen osakeyhtiön sukupolvenvaihdokseen, mutta aina on varmistettava lakien ja asetusten sen hetkinen paikkaansa pitävyys.

LÄHTEET

Elo-Pärssinen, K. & Heinonen, J. 2019. Uudistuva perheyritys: perhe, omistajuus ja liiketoiminta. Helsinki: Alma Talent.

Elo-Pärssinen, K. & Talvitie, E. 2010. Perheyritys on enemmän. Helsinki: WSOYpro.

Engblom, A., Grüssner, K., Holla, J., Höglund, H., Järvinen, J., Kokko, A., Lepistö, M., Nieminen, K., Paronen, V., Sandelin, E. & Äimä, K. 2022. Elinkeinoverotus. Helsinki: Edita.

Holopainen, T. 2022. Yrityksen perustamisopas. 32. uudistettu painos. Espoo: Asiatieto Oy.

Häikiö, L. & Niemenmaa, V. 2007. Valinnan paikat. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, 41–56.

Immonen, R. & Lindgren, J. 2017. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 5., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuula-Luumi, A. Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuoja. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 8.11.2023
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/>.

Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus, 9–38.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360. Viitattu 3.11.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360#O2L1P4>.

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142. Viitattu 2.11.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051142#L2P2>.

Lapin AMK 2023. Opinnäytetyön eettiset lähtökohdat. Viitattu 4.11.2023
<https://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Oppaat-ja-ohjeet/Opinnaytetyo/Ennen-opinnaytetyon-aloittamista>.

Lindholm, T. 2021. Perintöverokirja. 21. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Nordea. Yrityksen arvonmääritys. Viitattu 8.11.2023
<https://www.nordea.fi/yritysassiakkaat/yrityksesi/yrityksen-arvonmaaritys.html#tab=Arvostuskerroin>.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624. Viitattu 31.10.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>.

Ossa, J. 2018. Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. 2., uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari.

Ossa, J. 2020. Perintö- ja lahjaverotus käytännössä. Helsinki: Alma Talent.

Perheyriyten liitto. Sukupolvenvaihdos. Viitattu 8.11.2023
<https://perheyriyten.fi/painopisteet/sukupolvenvaihdos>.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378. Viitattu 29.5.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400378>.

Perintökaari 5.2.1965/40. Viitattu 3.10.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040#L6>.

Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 8.11.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/>.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Seppänen, H. 2017. Yrityksen arvonmääritys. Helsinki: Alma.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535. Viitattu 13.10.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535#O3L2P48>.

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931. Viitattu 27.10.2023
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960931>.

Varamäki, E., Joensuu-Salo, S., Viljanmaa, A., Tall, J. & Katajavirta, M. 2022. Perheyriyksen omistajanvaihdosbarometrissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 31.10.2023
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/779768/B173.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Verohallinto, 2020. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. Viitattu 29.5.2023 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60519/osakeyhti%C3%B6n-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/>.

Verohallinto, 2022. Varojen arvostamisen yleiset periaatteet perintö- ja lahjaverotuksessa. Viitattu 2.11.2023 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152990/varojen-arvostamisen-yleiset-periaatteet-perinto--ja-lahjaverotuksessa/>.

Verohallinto, 2023a. Milloin kyseessä on ennakkoperintö ja milloin muu lahja? Viitattu 26.9.2023 <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/milloin-pit%C3%A4%C3%A4-maksaa-lahjaveroa/lahja-ja-ennakkoperint%C3%B6/>.

Verohallinto, 2023b. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa 2023. Viitattu 25.10.2023 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152995/yritysvarallisuuden-arvostaminen-perinto--ja-lahjaverotuksessa/>.

Verohallinto, 2023c. Varainsiirtovero. Viitattu 26.10.2023 <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/asuminen/varainsiirtovero/>.

Verohallinto, 2023d. Asuntojen, kiinteistöjen ja arvopapereiden verokanta muuttuu – Verohallinto palauttaa loppuvuoden kaupoista liikaa maksetun varainsiirtoveron automaattisesti. Viitattu 2.11.2023 <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/lehdist%C3%B6tiedotteet/2023/asuntojen-kiinteist%C3%B6jen-ja-arvopapereiden-verokanta-muuttuu--verohallinto-palauttaa-loppuvuoden-kaupoista-liikaa-maksetun-varainsiirtoveron-automattisesti/>.

Verohallinto, 2023e. Julkisesti noteerattoman osakeyhtiön osakkeen ja matemaattisen arvon ja vertailuarvon laskeminen. Viitattu 1.11.2023 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152870/julkisesti-noteeraamattoman-osakeyhtion-osakkeen-matemaattisen-arvon-ja-vertailuarvon-laskeminen1/>.

Verohallinto, 2023f. Lahjaverotaulukko. Viitattu 23.10.2023 <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/lahjaverolaskuri/>.

Verohallinto, 2023g. Osakeyhtiön ja osuuskunnan tuloverotus. Viitattu 3.11.2023 <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/osakeyhtio-ja-osuuskunta/tuloverotus/>.

Vuori, J. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 8.11.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>.